Jussbuss

Kriminalomsorgsdirektoratet
v/ avdelingsdirektør Tom A. Enger
Postboks 694
4305 Sandnes

Oslo, 13.10.16
Vår ref:

Innspill fra Jussbuss til Kriminalomsorgsdirektoratet

Vi viser til brev fra Kriminalomsorgsdirektoratet (KDI) datert 09.08.2016, der dere sender utkast til nye retningslinjer for utelukkelse etter straffegjennomføringsloven § 37 på høring. Vedlagt følger Jussbuss' uttalelse til høringen.

Vi ønsker å bemerke at det er fint at kriminalomsorgen gjennomgår retningslinjene. Gjennomgangen må skje i lys av den gjentagende kritikken som har blitt rettet mot Norges praksis for å isolere innsatte[1]. Denne kritikken må tas på alvor, og de nye retningslinjene må bidra til at denne praksisen endres.

Dersom dere har spørsmål til uttalelsen kan dere kontakte Jussbuss på vår e-postadresse feg@jussbuss.no, eller kontaktperson Karen Hjelmervik Nerbø på telefonnummer 22 84 29 15 alle hverdager unntatt torsdag, mellom kl. 10.00 og 15.00.

1. http://www.dagsavisen.no/innenriks/kraftig-kritikk-mot-norsk-varetekt-og-isolasjon-1.469553

1. Om Jussbuss

Jussbuss er et rettshjelpstiltak drevet av jusstudenter. Vi tilbyr gratis rettshjelp i enkeltsaker der dette ikke dekkes av det offentlige. Et overordnet mål for Jussbuss er å øke den prosessuelle og materielle rettsikkerheten for våre klientgrupper, herunder fengselsinnsatte.

I 2015 behandlet Jussbuss til sammen 5211 saker. 539 av disse var fengselsaker. Vi møter ofte klienter som har blitt isolert med hjemmel i straffegjennomføringsloven (strgjfl.) § 37. Jussbuss sitter derfor på viktige erfaringer om hvordan reglene om isolasjon fungerer fra et innsattperspektiv. Vi har på den måten unik kunnskap om hvordan retningslinjene for isolasjon fungerer i praksis.

2. De ulike utelukkelsesformålende – særlig om å opprettholde ro, orden og sikkerhet

Jussbuss mener det er bra at retningslinjene går lenger enn de har gjort tidligere i å utdype hva som ligger i de alternative utelukkelsesformålene. Stort sett er dette også gjort på en god måte som presiserer og tydeliggjør bestemmelsens bruksområde.

Det er likevel ett av utelukkelsesformålene som Jussbuss ønsker å rette kritikk mot, nemlig bokstav e om å «opprettholde ro, orden og sikkerhet». Denne lovhjemmelen for isolasjon er svært vag og skjønnspreget, og beskrivelsen av den i retningslinjene er heller ikke bedre. Ordlyden i bokstav e er vid og oppstiller ingen terskel, og i utkastet til nye retningslinjer fremstår den som en oppsamlingsbestemmelse som kan omfatte mange og forskjellige tilfeller.

Jussbuss opplever at bokstav e blir hyppig brukt. I praksis er det lite som skal til før man kan pålegge innsatte full isolasjon etter denne bestemmelsen. Vi har hatt flere klienter som ikke har forstått hvorfor de har blitt isolert etter bokstav e, og de opplever bruken av bokstav e som til tider vilkårlig. Dette er svært kritikkverdig. Vi kan ikke se at utkastet til nye retningslinjer vil føre til noen forbedring her.

Jussbuss krever at KDI sørger for at bruken av isolasjon etter bokstav e blir redusert. Et isolasjonsvedtak er såpass inngripende for den det retter seg mot at det må stilles strenge krav om klarhet til lovhjemmelen. Dette følger av legalitetsprinsippet. Det samme må også gjelde for retningslinjene for anvendelsen av hjemmelen. KDI må stille strengere krav til bruken av denne bestemmelsen. Det må utarbeides langt mer detaljerte retningslinjer, slik at legalitetsprinsippet ikke krenkes og rettssikkerheten til de innsatte ivaretas.

For de andre utelukkelsesformålene i § 37 er det oppsatt klare terskler for bruk. Dette er ikke tilfellet for bokstav e. Vurderingstemaet etter utkast til retningslinjer er om det er et avvik fra «normalsituasjon» i fengselet. Jussbuss stiller spørsmålstegn ved om dette er en god nok terskel. Vi ber om at dette klargjøres i retningslinjene. I alle tilfelle må det understrekes at det må være snakk om et kvalifisert avvik fra normalsituasjonen, og at denne terskelen er høy. Bokstav e bærer preg av å være en sekkebestemmelse som kan brukes der de andre alternativene ikke passer, og dette gjør at forholdsmessighetsvurderingen (som nevnes under avsnittet «vurderingen av nødvendighet» i høringsnotatet) må være ekstra streng.

3. Bygningsmessige eller bemanningsmessige forhold

Jussbuss er positive til at de nye retningslinjene utdyper bruken av isolasjon på bakgrunn av bygnings- eller bemanningsmessige forhold. Vi opplever at utkastet tydelig presiserer at terskelen for å isolere på grunn av bygnings- eller bemanningsmessige forhold er svært høy.

4. Prosessuelle regler

4.1 Begrunnelse

Jussbuss har erfart i vår saksbehandling at fengslene har oppgitt feil lovhjemmel og at lovhjemmelen ikke er tilstrekkelig presisert. Begrunnelsen for vedtaket kan dermed være uriktig eller irrelevant, uten at dette blir synliggjort for den som isoleres. Dette setter den isolerte i en usikker posisjon hvor det er vanskelig å forstå sin egen rettsituasjon. På den måten blir det vanskelig for den innsatte å vite om man har grunnlag for å klage på isolasjonsvedtaket. Retningslinjene må stille tydelige krav til begrunnelsen for vedtaket.

4.2 Informasjonsplikt

Jussbuss opplever at våre klientene ofte ikke forstår hvorfor de sitter på isolasjon. Dette er fordi de ikke har fått kommunisert vedtaket på en måte de forstår. Jussbuss mener at det bør stilles krav til informasjonsplikt i de nye retningslinjene. Forvaltningsloven § 27 oppstiller en regel om at partene må underrettes om vedtaket. I tillegg til skriftlig underrettelse etter fvl. må retningslinjene presisere at den isolerte må informeres om vedtaket muntlig på et nivå som er forståelig for den enkelte. Det må tas hensyn til språkvansker, utdanningsnivå og andre individuelle faktorer. Dette vil medføre en viktig forbedring av de innsattes rettssikkerhet, da kunnskap om sin egen rettssituasjon er nødvendig for å kunne forbedre den. Informasjon som er viktig for den innsatte er for eksempel anslag på hvor lenge isolasjonen vil vare, og informasjon om hvordan den fortløpende vurderingen av opprettholdelse av tiltaket gjøres.